

Ticino

Od palem k ledovci

Kombinuje se tady italská kuchyně se švýcarskou precizností, najdete tu pláže i hory, sjezdovky i trasy na túry či kola. Pěstují zde víno, ale i rýži a pomeranče. Sluníčko tu září v létě i v zimě a v horách turismus ještě nedosáhl nepříjemné hranice.

TEXT A FOTO LENKA POŽÁROVÁ, WWW.ZAPALENA-KUCHARKA.CZ

Několikadenní telata nabírají sílu

Paolo Bassetti vysvětluje zpracování kaštanů

Výroba mandlových sušenek Amaretti

Nálepka „místní“

Ačkoli v jiných zemích je módní všechno s nálepkou „bio“, sem tento trend (naštěstí) ještě nedorazil. Pro lidi je důležité, že je produkt místní. V oblasti, kde můžete pít z horských potoků, se tomu asi divit nedá. Potrpí si na označení „nostrana“ (místní) u kuchyně i ostatních výrobků. Je až obdivuhodné, že tuto myšlenku prosazují i supermarkety, jež dávají přednost místním produktům před těmi dovozovými. Oživila se tu produkce kukuřice na polentu, která se dříve dovážela z Argentiny, raritou je pěstování rýže (Lago Maggiore) a olivovníků (Lago Lugano) díky unikátnímu podnebí. Za návštěvu určitě stojí farma Terreni alla Maggia, která prodává vlastní rýži, rýžové pivo, spoustu vín, nápoj Nocino (grappa marinovaná s ořechy a kořením) nebo kaštanové speciality. Příjezd na farmu vede mezi rýžovými poli, což je v říjnu před sklizní krásný pohled. Nepotkáte jinou značku kávy než místní Chicco d'Oro a frčí tu přírodní sodovky Gazosa bez chemie s retro keramickým uzávěrem. I uzeniny jsou domácí a skvěle je dělají třeba v Maccellerii Cavargna, kde si můžete smlsnout na místní lahůdce, v červeném víně a bylinkách marinovaném prosciuttu nebo jazyku.

Italský původ dovedený k dokonalosti

Pálenka z hroznů Grappa, mandlové sušenky Amaretti nebo mortadella mají původ v Itálii. Místní však Italy trumfli. Grappu tu filtrují dvakrát, aby voněla, amaretti máčejí v čokoládě nebo ji používají na jejich slepení a zdejší mortadella by si zasloužila medaili. V kuchyni nemůže chybět polenta (často podávaná jako příloha), krémové risotto, těstoviny nebo polévka Minestrone. Pýchou jsou místní sýry, vyráběné v létě na mnoha horských salaších,

sušené maso, uzená ricotta, med a víno. Fondue si můžete dát ve třech variantách. Typické syrové, do kterého si máčíte chleba nebo vařené brambory. Pak fondue, kde si vaříte tenké plátky masa ve vývaru (Fondue Chinoise), a při třetí verzi si opékáte kostky masa v oleji (Fondue Bourguignonne). V Osterii Lai Baita (Dongio) jsem ochutnala třetí variantu, přičemž na podzim se podávalo maso jelení.

Zamilovala jsem se do krávy

Místní krávy jsou prostě kočky! Mají zvláštní světle hnědou nebo šedou barvu a nádherné oči. Na pastvinách mají zvonce, takže slyšíte typické vyzvánění, i když jsou v nedohlednu. U paní Hedi nakukujeme do sýrárny Töira ve vesničce Olivone. Vyrůstala v sýrárně a svou práci miluje. Bude jí šedesát, ale elánu a páry má jako dvacítku. Neustále se směje a ochotně nám ukazuje místnost, kde zrají sýry s chlupatými plísněmi, i krb, na kterém vaří pro hosty jídlo nebo udí ricottu. V této maličké sýrárně si totiž můžete posedět u stolečků a smlsnout si na místních jogurtech, výběru sýrů nebo teplém jídle. Přitom můžete sledovat za prosklenou stěnou výrobu másla v sýrárně, které se natlačí do prastaré vyřezávané dřevěné formy, a tím získá neobvyklý vzhled. Větší a průmyslovojší je sýrárna San Gottardo, kde můžete pojíst a v jejím suterénu sledovat „cvrkot“ při výrobě sýra. Specialitou jižní části Ticina je sýr s názvem Zincarlin, který je formovaný do tvaru cylindru. Díky pepři a výrazné plísní je velmi ostrý. Podává se s medem.

Kaštanové údolí

Ticino je známé jedlými kaštanými. Stromy zde rostou planě a na podzim se tu po cestách a silnicích kutálejí pichlavé koule. Firma pana Paola Bassettiho v Cadenazzo vykupuje kaštanů od lidí, kteří je sbírají. Pak nastává

pečlivý proces třídění velikosti a kvality, kdy se kaštanů vhodí do vody a plovoucí kousky se vyhodí (mají porušenou slupku). Potom se suší při teplotě kolem 50 °C. K sortimentu patří celé sušené kaštanů, kaštanová mouka, kaštanové těstoviny nebo kaštanové lupínky. Stejně tak tu zpracovávají kukuřičku, která může mít barvu žlutou i červenou. Kukuřičná zrna drtí do krupice na přípravu polenty. Kaštanů najdete v koláčích (torta di castagna), těstovinách, gnocchi, ale i v šunce nebo červeném zelí, které se jí k masu. Nejtypičtější jsou samozřejmě čerstvé pražené kaštanů. Každoročně se v městě Ascona koná počátkem října kaštanový festival (Festa delle castagne).

Pasticceria e panetteria

Dvojčata Bruno a Franco Bulettiové jsou ve vesničce Airolo známí. Jeden stojí za pultem jejich cukrárny a druhý za válem. Můžu u nich nahlédnout do díže se zadělaným těstem na panettone, kterou jsou vyhlášení. Je vzdáleně podobná naší vánočce a do těsta tu dávají jen samé dobré věci. Sleduji zdatného cukráře, jak cukrářským kornoutem tvoří amaretti, jiný pomocník zručně natáčí pruhy těsta na trubičky. A ještě jednou specialitou jsou originální. Vyrábějí tu spampezi, což jsou jakési perníčky plněné směsí ořechů s cukrem a grappou. Opravdová lahůdka! Skvělé velké amaretti, uvnitř měkké, jsem našla v Panetterii Mora v Locarnu a v nedaleké Fontaně Pasticcerii měli amaretti slepované čokoládovými krémy! Za návštěvu určitě stojí i Pasticceria Gazzaniga z r. 1882 v Bellinzoně, kde je specialitou bisollo, což je v čokoládě ukrytý kaštanový krém. V Asconě si zajděte do Panetterie Poncini, kde můžete ochutnat chleby, amaretti i panettone, a v Luganu nevynechejte Pasticcerii Münger, kde můžete posedět i při čaji.

Další TIPY

Lenky Požárové:

- Všude se domluvíte italsky, ale většinou i německy a francouzsky.
- V horní části Ticina v Blenio Tal nevedou ve vesničkách názvy ulic ani čísla domů, každý vám tu však rád poradí.
- Ujít byste si neměli nechat město Bellinzona se třemi hrady nebo filmový festival v centru Locarna.
- K ubytování vřele doporučuji místní „rustici“, tedy horské domky (se zařízením a kuchyní). Více informací najdete na www.happyhome.cz.
- Do Ticina se jezdí především za kombinací jídla a sportu. Skvělé pěší túry můžete podniknout v létě (červen až září) v údolí Verzasca (s krásným kamenným mostem přes řeku), v Passo del Lucomagno nebo u Lago Ritom, kde potkáte kamzíky a sviště. Jezdit se tu dá i na kole, a dokonce se můžete svézt v sedle oslíka. V zimě si lze vyzkoušet túru se sněžnicemi, zaběhat si na běžkách, lyžovat a vyhrazené dráhy zde mají i sánkaři.
- Blíže informace o regionu najdete na webu www.ticino.ch nebo na www.mojesvycarsko.com.

Poklady ukryté v jeskyni

Grotto se tu říká typickým restauracím, které se nacházejí (původně všechny, dnes už to neplatí) v jeskynních sklepech. Ukázkovým jeskynním grottem je Grotto Sprüch s venkovní zahradou porostlou vínem. Grotto Convett v Semione není tak hezké, ale zato jsem tu mohla koukat pod prsty kuchaře Alfredě, když připravovala risotto a pečené kůzleči. Na sporáku jí pobublávalo jelení maso v omáčce a vedle trůnil měděný kotlík s polentou, která se v něm pomocí elektrického motorku míchala 3 hodiny! Kaštanový koláč nebo horké zabaione, podávané ve sklenici, byly sladkou tečkou. Grotto Bundi v Mendrisiu mělo sice nezajímavý výhled, ale o to zajímavější byla místní nabídka. Nad krbem se vařila polenta v kotli, v kuchyni byla kouzelná babička, která na sobě měla zástěru a šátek. Pan majitel mi ochotně odpovídal na zvědavé otázky, a tak jsem zjistila, co se ukrývá v místní lahůdce zvané „mortadella“. Pokud byste čekali měkký italský salám občas špikovaný olivami, budete trochu vedle. Mortadella Ticinese je asi v průměru 10cm široký plátek, který v sobě ukrývá mleté vepřové maso, špek a uleželá játra. Výsledkem je úžasná pikantní chuť, jež se skvěle snoubí s fazolovou omáčkou, se kterou se podává! Další specialitou je Lunganighetta, což je něco jako italská salsiccia, tedy stočený buřtík podávaný v cibulovo-rajčatové směsi.

Další chutě

Ovšem ani restaurace, které slovo grotto ve svém názvu nemají a vyhlížejí nezajímavě, není radno zavrhnout. V podniku Arcobaleno ve vesničce Olivone jsme výběr jídla nechali na majiteli Giovannim a zdůraznili jen, že bychom rádi ochutnali něco typicky místního.

Na předkrm nám naservíroval malé placaté cibulky, které mu na sladkokyselo nakládá jeho 90letá babička, a nakrájel plátky sušené šunky (z prasat krmených kaštaný) – měla vynikající nasládlou chuť! Jako první chod nám připravil ravioly podle receptu svého pradědečka, plněné třemi druhy masa, a pak před námi přistál kousek pečeného selete. Mezi dezerty mě zaujaly místní sorbety s alkoholem nebo tradiční vermicelles, tedy do špaget protlačené slazené kaštanové pyré, které tu podávají s pusinkami (meringues). V Ristorante delle Alpi (Cadenazzo) jsem ochutnala kaštanovo-bramborové gnocchi v dýňové omáčce a z cizího talíře ujedla krémovou polentu se smetanovou houbovou omáčkou. Byla jsem nadšená a mlsně jsem šla vyzvídat do kuchyně. Nenašla jsem tu tým zdatných kuchařů a pomocníků, ale jen jednoho usměvavého chlapíka (majitele, kuchaře i uklízečku v jedné osobě). Jmenoval se Matteo a konečně mi vysvětlil, že polenta se opravdu musí připálit. Ukázal mi taky, že na její přípravu je vhodný jen hliníkový nebo měděný hrnc, protože z jiného se připálená chuť s jídlem promísí. Aha!

Král jménem Merlot

Místní víno je z 90 % merlot. Cesty jsou lemované často menšími vinicemi, které mají rodiny jen pro své potřeby. Zajímavostí je, že i z červených hroznů tu vyrábějí bílý merlot. Poprvé se to povedlo panu Gialdimu v roce 1986. Ten patří k největším výrobcům vína v oblasti Mendrisio a má 30 druhů vín. Bylo zážitkem nahlédnout do jeho starých sklepů zaplněných až po strop dřevěnými sudy s vínem. Okrajově se tu vyrábí i grappa nebo sladké víno a zrovna Gialdi je dělá skvěle. Mají ho tu pod značkou Mino (Gialdi Vini, via Vignoo 3, Mendrisio, www.gialdi.ch).

Mortadella Ticinese

Zmrzlinu si vychutnáte mezi palmami v Locarnu

Dvě obří pusinky spojené šlehačkou se podávají v restauraci sýrarny San Gottardo

*Passo del Lucomagno je
jako stvořené k túrám
a objevování vzácné
fauny a flóry. V zimě se
tu můžete projít
i na sněžnicích.*

